

ORKUSTOFNUN

Setlög á Seltjarnarnesi. Könnun fyrir
náttúruverndarráð

Árni Hjartarson, Helgi Torfason, Skúli Víkingsson

Greinargerð ÁH-HeTo-SV-91-01

SETLÖG Á SELTJARNARNESSI Könnun fyrir Náttúruverndarráð

Varðandi beiðni Davíðs Egilsonar hjá Náttúruverndarráði um athugun á jarðögum við ströndina norðanvert á Seltjarnarnesi, vegna áætlana um lagningu skólpræsa, upplýsist að jarðfrræðingar OS hafa kannað umrætt svæði. Jónas Hallgrímsson náttúrufræðingur og skáld lýsti staðnum í dagbókum sínum frá júní 1840. Umsögn hans er eftirfarandi:

Könnunarferð á Seltjarnarnes

Þetta sinn komu eftirfarandi atriði einkum fram um jarðmyndanir á nesinu: Það er gjört úr gömlu hrauni (grágrýti, Robert) sem myndar margar ávalar hæðir, oftast nær aflangar og eru lægðir á milli. Um þær liggur grágrýtisstraumurinn óslitinn og að mestu undir allþykku jarðlagi – mólmýri.

Ysta hæðin á Seltjarnarnesi heitir Valhús og er hún rúmlega 150 f. yfir sjávarmáli; norðan hennar, við sjóinn, getur að sjá lag af mjúku þursabergi og eru í því misstórir molar af þéttu hraungrýti, sem kemur ekki að öllu heim við grágrýtið í Valhúsi. Þetta þursaberg mynda smáir, köntóttir gjallmolær og svart, glerkennt hraungrýti, límt saman við fingerðan vikursalla að því er virðist. Í því eru margar láréttar rákir, svo það er til að sjá sem algjörlega lagskipt. Grágrýtið liggur yfir því, en sums staðar sýnist það jafnframt liggja upp að því, þannig að þursabergslagið heldur ekki áfram langt í suður undir grágrýtið á þeim stað.

Ekki er auðvelt að ákvarða hvernig þursabergslag þetta myndaðist; reyndar sýnist sumt benda til þess að það hafi runnið í straumi; það hlýtur þá að hafa verið lapþunnt og flætt eins og vellingur væri; samt ætla ég fremur það hafi orðið til af gosefnum sem þeyttust upp í jarðeldi og eru ekki lengur þar sem þau hlóðust niður í fyrstu, heldur bárust einhvers staðar að með hraunstraumi þangað sem þau eru nú; en hvaðan?

Á sama stað er stuðlað grágrýti og er bergið tvenns konar að því leyti að utan um hvern stuðul er lag af venjulegu grágrýti, en innar er efnið með öðrum svip, gljáalaust, þursabergskennit; þegar nánar er gætt að er þetta berg þó kristallað og má víst rekja sérkennilega gerð þess til kólnunar af vissu tagi.

Við þetta hefur OS engu að bæta en í ljósi þess að hér er um sérstæðar jarðmyndanir (foreset breccia) að ræða og vissulega nokkuð sögulegar, væri réttast að áætluð skólplögn með ströndinni verði höfð það innarlega að komist verði hjá raski í fjörunni.